

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางอู้มวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 มีสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. ขอบเขตการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
6. อภิปรายผลการวิจัย
7. ข้อเสนอแนะ

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางอู้มวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นอย่างไร
2. การพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางอู้มวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศเชิงให้คำปรึกษา จะมีผลอย่างไร
3. ห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางอู้มวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางอู้มวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางอู้มวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้รับบริการห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนยางชุมนุมวิทยาการอำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ มีขอบเขตการดำเนินการดังที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย (Research Participants) จำนวน 31 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้วิจัย

1.2 ผู้ร่วมวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุด จำนวน 30 คน

ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูเจ้าหน้าที่ห้องสมุด จำนวน 5 คน ครูผู้สอน จำนวน 20 คน และตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 4 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 85 คน ประกอบด้วย

2.1 ครูโรงเรียนยางชุมนุมวิทยาการ จำนวน 25 คน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.2 นักเรียนโรงเรียนยางชุมนุมวิทยาการ จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นนักเรียนช่วยงานห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนยางชุมนุมวิทยาการ ทำหน้าที่ช่วยงานห้องสมุดในกิจกรรมการบริการ ยืม-คืนหนังสือ การจัดเก็บหนังสือชั้นชั้น การจัดป้ายนิเทศ การตกแต่งห้องสมุด การจัดนิทรรศการ และการบริการห้องสมุดเคลื่อนที่

2.3 ผู้รับบริการห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนยางชุมนุมวิทยาการ จำนวน 50 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเป็นผู้ที่เข้ามาใช้บริการห้องสมุดมีชีวิตในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย นักเรียน ครู ผู้ปกครองนักเรียน เยาวชน และประชาชนทั่วไป

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมจำนวน 2 คน ซึ่งเป็นวิทยากรทำหน้าที่นิเทศเชิงให้คำปรึกษาด้านการให้บริการงานห้องสมุดมีชีวิต ประกอบด้วยกิจกรรมการให้คำแนะนำและกิจกรรมการสนับสนุนให้กำลังใจ

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) โดยดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) หากมีกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินค่าเฉลี่ย 3.51 ขึ้นไป ก็จะดำเนินการในรอบที่ 2 ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยการพัฒนาบุคลากรด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ประเภทของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้มี

4 ประเภท ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบประเมิน และแบบบันทึก

2. ลักษณะของเครื่องมือ

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้คำถามที่ปลายเปิด

จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

2.1.1 แบบสัมภาษณ์การอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.1.2 แบบสัมภาษณ์การศึกษาดูงาน

2.1.3 แบบสัมภาษณ์กรณีพิเศษเชิงให้คำปรึกษา

2.2 แบบสังเกต เป็นแบบสังเกตแบบมีโครงสร้าง จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

2.2.1 แบบสังเกตการอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.2.2 แบบสังเกตการศึกษาดูงาน

2.2.3 แบบสังเกตการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต

2.3 แบบประเมิน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ
จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่

2.3.1 แบบประเมินความพึงพอใจในการอบรมเชิงปฏิบัติการ

2.3.2 แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้บริการห้องสมุด

2.3.3 แบบประเมินการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต

2.4 แบบบันทึก จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบบันทึกการสังเกตแบบมีส่วนร่วม
เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการจัดกลุ่มสนทนากิจการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต
ตามกรอบการวิจัย

สรุปผล

จากการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางอู่มหาวิทยาลัย อำเภอบาง

ท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2
สรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันปัญหา

จากการสนทนากลุ่มย่อย สรุปสภาพปัจจุบันปัญหาของการดำเนินงาน
ห้องสมุดโรงเรียนยางชุมนุมวิทยาครได้ว่า หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหาร
จัดให้มีห้องสมุดตามความเหมาะสม มีแผนการพัฒนาห้องสมุดไว้ในแผนกลยุทธ์เป็นลาย
ลักษณ์อักษร มีการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาห้องสมุด
และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม แต่บรรยากาศของห้องสมุดไม่เอื้อ
ต่อการเรียนรู้ ขาดแคลนวัสดุครุภัณฑ์ ทรัพยากรสารสนเทศ การกำหนดโครงสร้างการบริหาร
งานห้องสมุดไม่ชัดเจน คณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุดไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง
และไม่ได้รับการพัฒนา งบประมาณสนับสนุนและพัฒนาห้องสมุดมีไม่เพียงพอขาดการนิเทศ
ติดตามและรายงานผลการปฏิบัติงาน หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู พบว่า ครูบรรณารักษ์มี
การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนงาน/โครงการพัฒนาที่ชัดเจน และสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์
ของโรงเรียน มีทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการจัด การเรียนการสอนตาม
หลักสูตร มีการปฏิบัติงานเทคนิคเพื่อเตรียมให้บริการ มีการจัดบริการการอ่านและการศึกษา
ค้นคว้า การยืม-คืน มีการจัดกิจกรรมห้องสมุดเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียน การสอน ครู
ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในสาระการเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบ ประสาน
ความร่วมมือกับครูบรรณารักษ์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ประเมินผลการจัด
กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาการสอน
และพัฒนาตนเอง แต่ปัญหาที่พบคือ การจัดทำโครงสร้างการปฏิบัติงานยังไม่ครบถ้วนและไม่
ชัดเจน งานประชาสัมพันธ์ยังไม่แพร่หลายเท่าที่ควร สภาพแวดล้อม และบรรยากาศไม่เอื้อต่อ
การจัดการเรียนรู้เท่าที่ควร การอำนวยความสะดวกผู้ใช้บริการมีน้อยการติดตามและประเมินผล
ไม่ต่อเนื่องและไม่มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนางานห้องสมุด ขาดแคลนวัสดุ
ครุภัณฑ์ งานเทคนิคยังไม่สมบูรณ์ การจัดบริการเชิงรุกไม่หลากหลาย ขาดการสร้างเครือข่าย
การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุด ครูผู้สอนขาดการมี
ส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ และไม่ได้รับการพัฒนาตนเอง
ด้านห้องสมุด การติดตามและประเมินผลไม่ต่อเนื่องและไม่มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการ
พัฒนางานห้องสมุด หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน พบว่า นักเรียนกำหนดลักษณะ
ขอบเขตค้นหาและตัดสินใจเลือกสารสนเทศที่ต้องการได้ เข้าใช้ห้องสมุดและยืมหนังสืออย่าง

สม่ำเสมอ แต่ปัญหาที่พบคือ นักเรียนไม่สามารถจัดเก็บ/เผยแพร่สารสนเทศได้อย่างถูกต้อง ขาดจิตสำนึกที่ดีและไม่มีคุณธรรมจริยธรรมในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การใช้บริการห้องสมุดมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับนักเรียนทั้งหมด และหมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศประเภทวัสดุ ดิจิทัล และสารสนเทศประเภทวัสดุไม่ดิจิทัล มีครอบคลุมเกือบทุกรายการ แต่มีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ บางรายการชำรุดและไม่ทันสมัย ส่งผลให้การดำเนินงานห้องสมุดไม่ได้มาตรฐานห้องสมุดมีชีวิตของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน และหมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ ผู้วิจัยจึงดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตเพื่อให้คณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุดซึ่งเป็นกลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตตามกรอบมาตรฐานห้องสมุดมีชีวิต ทั้ง 4 หมวด โดยดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการปฏิบัติ (Action) ขั้นการสังเกต (Observation) และขั้นการสะท้อนผล (Reflection) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็กแท็กการ์ด

2. การดำเนินการพัฒนา

หลังการดำเนินการตามกลยุทธ์ของการวิจัย 4 กลยุทธ์ คือ เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Technique : FGT) การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศเชิงให้คำปรึกษา โดยผู้วิจัย วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญและผู้ร่วมวิจัย ทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปผลได้ดังนี้

หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการห้องสมุดมีชีวิต ผู้บริหารสามารถส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาห้องสมุด และผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม การบริหารจัดการห้องสมุดมีชีวิต มีความเป็นปัจจุบันทั้งในการปฏิบัติงานจริงและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอนของวิธีการปฏิบัติ และมีการปฏิบัติจริงที่สอดคล้องกับนโยบายและรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยมีระดับความเหมาะสมมากที่สุด

หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู พบว่า ครูบรรณารักษ์มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต มีความสามารถในการดำเนินงานห้องสมุด สามารถกำหนด

วิสัยทัศน์ พันธกิจการพัฒนางานห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียน สามารถปฏิบัติงานเทคนิคได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการให้บริการงานห้องสมุดและจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านได้อย่างหลากหลาย มีการเข้ารับการอบรมและพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ครูผู้สอนมีการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนและใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียน มีการอบรมและพัฒนาตนเองโดยใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง โดยมีระดับความเหมาะสมมากที่สุด

หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการรับรู้ เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนและมีนิสัยรักการอ่าน โดยมีระดับความเหมาะสมมากที่สุด

หมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า มีทรัพยากรสารสนเทศประเภทวัสดุตีพิมพ์ และทรัพยากรสารสนเทศประเภทวัสดุไม่ตีพิมพ์ในปริมาณที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้ใช้บริการ โดยมีระดับความเหมาะสมมากที่สุด

3. การประเมินความพึงพอใจในการรับบริการห้องสมุดมีชีวิต พบว่า ผู้รับบริการห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนยางอุ้มวิทยาคารมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของห้องสมุดมีชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนยางอุ้มวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 4 กลยุทธ์ คือ เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Technique : FGT) การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศเชิงให้คำปรึกษา โดยผู้วิจัย วิทยากร ผู้เชี่ยวชาญและผู้ร่วมวิจัย ทำให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทั้ง 30 คน มีความรู้ความเข้าใจและสามารถพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตตามขั้นตอนการพัฒนางานห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนยางอุ้มวิทยาคารได้เป็นที่น่าพอใจ บรรลุตามเป้าหมายคือ สมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน และสืบค้นง่าย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินโดยรวมทุกมาตรฐานที่ 4.80 จัดอยู่ในเกณฑ์การประเมินที่ระดับ มากที่สุด ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ที่ระดับ มาก ค่าเฉลี่ย 3.51 เป็นที่น่าพอใจของผู้วิจัย กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน และชุมชน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนและชุมชนให้ประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

อภิปรายผล

ผลของการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียน

ยางอุ้มวิทยาคาร อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางอุ้มวิทยาคาร
ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ได้ทำการศึกษาโดยการจัดประชุมด้วยเทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา
(Focus Group Technique : FGT) มาตรฐานด้านผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารจัดให้มีห้องสมุด
ตามความเหมาะสม มีแผนการพัฒนาห้องสมุดไว้ในแผนกลยุทธ์เป็นลายลักษณ์อักษร มีการ
ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาห้องสมุดและเป็นแบบอย่างใน
การพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม แต่บรรยากาศของห้องสมุดไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ขาด
แคลนวัสดุครุภัณฑ์ ทรัพยากรสารสนเทศ การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานห้องสมุดไม่
ชัดเจน คณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุดไม่ทราบบทบาทหน้าที่ของตนเอง และไม่ได้รับ
การพัฒนางบประมาณสนับสนุนและพัฒนาห้องสมุดมีไม่เพียงพอขาดการนิเทศ ติดตามและ
รายงานผลการปฏิบัติงาน มาตรฐานด้านครู พบว่า ครูบรรณารักษ์มีการกำหนดวิสัยทัศน์
พันธกิจ แผนงาน/โครงการพัฒนาที่ชัดเจน และสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนมีทรัพยากร
สารสนเทศที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการจัด การเรียนการสอนตามหลักสูตร มีการปฏิบัติงาน
เทคนิคเพื่อเตรียมให้บริการ มีการจัดบริการการอ่านและการศึกษาค้นคว้าการยืม-คืน มีการจัด
กิจกรรมห้องสมุดเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริม
นิสัยรักการอ่านในสาระการเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบ ประสานความร่วมมือกับครูบรรณารักษ์
ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน
และใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาการสอนและพัฒนาตนเอง แต่ปัญหาที่พบ
คือ การจัดทำโครงสร้างการปฏิบัติงาน ยังไม่ครบถ้วนและไม่ชัดเจน งานประชาสัมพันธ์ยังไม่แพร่
หลายเท่าที่ควรสภาพแวดล้อมและบรรยากาศไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้เท่าที่ควรการอำนวยความสะดวก
ผู้ให้บริการมีน้อย การติดตามและประเมินผลไม่ต่อเนื่องและไม่มีการนำผลการ
ประเมินมาใช้ในการพัฒนางานห้องสมุด ขาดแคลนวัสดุครุภัณฑ์ งานเทคนิคยังไม่สมบูรณ์
การจัดบริการเชิงรุกไม่หลากหลายขาดการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบ
การณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุด ครูผู้สอนขาดการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้
ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้และไม่ได้รับการพัฒนาตนเองด้านห้องสมุดการติดตามและประเมิน
ผลไม่ต่อเนื่องและไม่มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนางานห้องสมุด มาตรฐานด้าน

ผู้เรียน พบว่า นักเรียนกำหนดลักษณะ ขอบเขตค้นหาและตัดสินใจเลือกสารสนเทศที่ต้องการได้ เข้าใช้ห้องสมุดและยืมหนังสืออย่างสม่ำเสมอ แต่ปัญหาที่พบคือ นักเรียนไม่สามารถจัดเก็บ/เผยแพร่สารสนเทศได้อย่างถูกต้อง ขาดจิตสำนึกที่ดีและไม่มีคุณธรรมจริยธรรมในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ ไม่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การใช้บริการห้องสมุดมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับนักเรียนทั้งหมด และมาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบว่า ทรัพยากรสารสนเทศประเภทวัสดุตีพิมพ์ และสารสนเทศประเภทวัสดุไม่ตีพิมพ์ มีครอบคลุมเกือบทุกรายการ แต่มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ บางรายการชำรุดและไม่ทันสมัย ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับ สำเร็จ จรเอ็กกา (2551 : 150-154) ที่พบว่าก่อนการพัฒนางานบริการห้องสมุด โรงเรียนบ้านโลกไม่แดงหัวกระตั้ง อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ มีการจัดบริการห้องสมุดและสามารถจัดบริการห้องสมุดตามกรอบให้บริการห้องสมุด 7 ด้าน คือ งานบริการรับ จ่ายหนังสือ บริการแนะแนวการอ่าน บริการสอนวิธีใช้ห้องสมุด บริการด้านบรรณานุกรม บริการจัดทำคู่มือการใช้ห้องสมุด บริการจัดนิทรรศการ บริการห้องสมุดเคลื่อนที่ซึ่งบุคลากรสามารถดำเนินการ ได้อยู่ในระดับดีมากอยู่ 5 ด้าน คือ งานบริการรับ จ่ายหนังสือ บริการแนะแนวการอ่าน บริการสอนวิธีใช้ห้องสมุด บริการด้านบรรณานุกรม และบริการจัดทำคู่มือการใช้ห้องสมุด ส่วนการบริการจัดนิทรรศการ อยู่ในระดับพอใช้ เพราะข้อจำกัดทางด้านอาคารสถานที่ยังไม่เหมาะสม และงานบริการห้องสมุดเคลื่อนที่อยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุง และสอดคล้องกับ นภาพร วงศ์คง (2552 : 93-96) ที่พบว่าก่อนการพัฒนาระบบงานห้องสมุดมีชีวิตมัธยมประดู่วัฒนา อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ทั้ง 5 ด้าน คือ งานบริหารงานงานเทคนิค งานบริการ งานสนับสนุนการเรียนการสอน งานกิจกรรมนักเรียนและงานสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน และสภาพบุคลากรที่มีอยู่ไม่สอดคล้องกับปริมาณงาน และขาดความรู้ประสบการณ์ด้านการจัดระบบงานห้องสมุดส่งผลให้ระบบงานห้องสมุดมีชีวิตมัธยมประดู่วัฒนาขาดความสมบูรณ์ ไม่เป็นปัจจุบัน และสืบค้นข้อมูลยาก ทำให้ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยตกลงร่วมกันจัดการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางธำมัญญวิทยาการ ซึ่งใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Technique : FGT) การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศเชิงให้คำปรึกษา

2. ผลการพัฒนากิจการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางธำมัญญวิทยาการให้ดีขึ้น โดยผู้วิจัยใช้กลยุทธ์เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Technique : FGT) การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงานและการนิเทศภายใน โรงเรียน ซึ่งเมื่อเสร็จสิ้นทั้ง 4

กลยุทธ์แล้ว ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทั้ง 30 คน มีความรู้ความเข้าใจและสามารถพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตตามขั้นตอนการพัฒนางานห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนยางชุมนุมวิทยาคาร ได้เป็นที่น่าพอใจ บรรลุตามเป้าหมายคือ สมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน และสืบค้นง่าย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินโดยรวมทุกมาตรฐานที่ 4.80 จัดอยู่ในเกณฑ์การประเมินที่ระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ที่ระดับ มาก ค่าเฉลี่ย 3.51 เป็นที่น่าพอใจของผู้วิจัย

กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ผู้บริหาร โรงเรียน นักเรียนและชุมชน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของห้องสมุดมีชีวิตโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักเรียนและชุมชนให้ประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำเริง จรเอ็ก (2551 : 150-154) ที่พบว่าหลังการพัฒนางานบริการห้องสมุด โรงเรียนบ้านโคกไม้แดงหัวกระสัง อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ วิธีดำเนินการวิจัยได้ใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (PAOR) หลังการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์การนิเทศเชิงให้คำปรึกษา และกลยุทธ์การจัดทำระบบห้องสมุด ทำให้มีแหล่งสืบค้นข้อมูลสารสนเทศมากขึ้น การบริการสะดวก รวดเร็วเป็นที่พึงพอใจของผู้ใช้บริการ เจ้าหน้าที่ห้องสมุดมีความรู้ความเข้าใจ มีขวัญกำลังใจในการจัดบริการห้องสมุด ห้องสมุดมีแหล่งสืบค้นข้อมูลสารสนเทศมากขึ้น และการให้บริการห้องสมุดตามกรอบงานการจัดบริการ ห้องสมุด 7 ด้าน คือ ด้านงานบริการรับ จ่าย หนังสือด้านการบริการแนะนำการอ่าน ด้านการบริการสอนวิธีใช้ห้องสมุด ด้านบริการบรรณานุกรม ด้านการบริการจัดทำคู่มือการใช้ห้องสมุด ด้านบริการจัดนิทรรศการ และด้านการบริการห้องสมุดเคลื่อนที่ มีความสะดวก รวดเร็ว

ผู้ให้บริการเกิดความพึงพอใจ ประโยชน์ สอดคล้องกับ นภาพร วงศ์คง (2552 : 93-96) ที่พบว่าหลังการพัฒนาระบบงานห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนมัธยมประจักษ์พัฒนา อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา ตามกระบวนการพัฒนาระบบ คือ วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หลังการพัฒนาโดยใช้โดยใช้กลยุทธ์การประชุมกลุ่มย่อย และการนิเทศภายในทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการปฏิบัติงานห้องสมุด โรงเรียนมัธยมประจักษ์พัฒนา อำเภอด่านขุนทด ความสะดวกต่อผู้รับบริการและผู้ปฏิบัติงาน สอดคล้องกับณัฐกมล ภูนิลามัย (2552 : 77-78) ที่พบว่า หลังการพัฒนาระบบงานห้องสมุดโรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ อำเภอมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน ทำให้ครูผู้รับผิดชอบงานบรรณารักษ์ มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถดำเนินงานตามขั้นตอนการพัฒนากระบวนการห้องสมุด และสามารถพัฒนาระบบงานห้องสมุดให้สมบูรณ์ เป็นปัจจุบันสืบค้นง่าย และสอดคล้องกับปณิชา จันทาเหลือ (2552 : 52-54) ที่พบว่า หลังการพัฒนาระบบงานสารสนเทศงานห้องสมุด โรงเรียนเทศบาล 2 สามัคคี

วัฒนา อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร โดยใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงาน ทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานห้องสมุด และทำให้โรงเรียนเทศบาล 2

สามัคคีวัฒนามีระบบสารสนเทศงานห้องสมุดที่มีความสามารถในการจัดเก็บข้อมูลการสืบค้น ข้อมูล ได้ทันเวลา ตรงต่อความต้องการในการนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรนำกลยุทธ์ ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาอื่นต่อไป

ปัจจัยที่ทำให้ผลดำเนินการพัฒนาคณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุดเพื่อปฏิบัติงาน ห้องสมุดมีชีวิต โรงเรียนยางชุมนุ่มหาวิทยาลัย อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ประสบความสำเร็จ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผ่านเกณฑ์การประเมินในระดับ มาก ค่าเฉลี่ยที่ 3.51 ขึ้นไปทุกมาตรฐานอาจมาจากเหตุผล ดังนี้

1. วิธีการศึกษาสภาพปัญหาและเก็บข้อมูล ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยเชิงคุณภาพนิยมใช้ประโยชน์จากการจัดประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อกำหนดปัญหาการวางแผน การนำแผนสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล เทคนิคนี้จะใช้ได้ในทุกขั้นตอนของการวิจัย ซึ่ง การพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตการศึกษาสภาพปัญหาและเก็บข้อมูลโดยการจัดกลุ่ม สนทนา จึงเป็นวิธีการเก็บข้อมูลดำเนินการได้รวดเร็ว ประหยัดเวลา ได้ข้อมูลในการพัฒนาที่ ชัดเจนและลึกซึ้ง สอดคล้องกับสุวิมล ว่องวานิช (2548 : 342) ที่กล่าวว่าเทคนิคการจัดกลุ่ม สนทนาเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมและผู้ดำเนินการมีปฏิสัมพันธ์โดยการเผชิญหน้ากัน ทำให้เกิดพลังของกลุ่มไปกระตุ้นความคิดเห็นของตนเองและความคิดเห็นของผู้อื่นออกมา อย่างเปิดเผยและจริงใจในขณะดำเนินการ ทำให้ได้ข้อมูลในการวิจัยและพัฒนาห้องสมุดที่มีความ ละเอียด ลึกซึ้ง ลุ่มลึก และมีแง่มุมต่าง ๆ ของความคิดและประสบการณ์ของคนในกลุ่ม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดปัญหา การวางแผน การนำแผนสู่การปฏิบัติ และการประเมิน ผลการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต

2. วิทยากรที่มาให้การอบรมมีความรู้ ความสามารถ ตั้งใจ เอาใจใส่ในการอบรม และมีปฏิสัมพันธ์ดีกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยที่เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้บรรยากาศเป็นกันเอง ไม่น่า เบื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทราณี สงวนนาม (2544 : 5) ที่กล่าวไว้ว่า การอบรม เชิงปฏิบัติการจะเป็นการแก้ปัญหาและฝึกปฏิบัติงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่สนใจหรือมี ปัญหาาร่วมกัน ได้แก่ผู้เข้าร่วมอบรมและวิทยากรนั่นเอง ซึ่งเมื่อการฝึกอบรมเป็นไปด้วยความ เรียบร้อยและเสร็จสิ้นก็จะได้ชิ้นงานจากการปฏิบัติด้วย

3. การศึกษาดูงาน จากโรงเรียนที่เป็นต้นแบบและประสบความสำเร็จใน การดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต จัดเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้บุคลากรมีความรู้ดี

ขึ้น หรือได้รับความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สมจินตนา ภักดีวงศ์ (2540 : 80) ที่กล่าวไว้ว่า การศึกษาดูงานเป็นกระบวนการศึกษาที่มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มมวลประสบการณ์แก่บุคคลในหน่วยงานให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ รับคำปรึกษา แนะนำ หรือวิธีการแนวทางตลอดจนรูปแบบต่าง ๆ ในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของตนและหน่วยงาน และสอดคล้องกับ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา (2543 : 659) วัตถุประสงค์สำคัญของการดูงาน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจในเทคนิคและวิธีการทำงาน ของหน่วยงานที่ตนไปเยี่ยมชมด้วยตาของตนเองและยังได้มีโอกาสสอบถาม หรือแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และข้อคิดเห็นอันอาจนำมาใช้ปรับปรุงการทำงานในหน่วยงานของตน ทำให้ผู้ร่วมวิจัยได้รับความรู้วิธีการต่าง ๆ ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือเปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้ร่วมวิจัยทำคืออยู่แล้วทำให้เกิดการกระตุ้นที่จะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานมาปรับใช้ในการพัฒนางานต่อไป

4. การนิเทศเชิงให้คำปรึกษาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตของคณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุดสอนของผู้ร่วมวิจัย ผู้บริหารโรงเรียน และวิทยากร เป็นแบบกัลยาณมิตร ให้คำแนะนำต่าง ๆ และการสนับสนุนให้กำลังใจ ดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุมน อมรวิวัฒน์ (2542 : 216) ที่ได้วางรูปแบบกระบวนการกัลยาณมิตรนิเทศขึ้น เพื่อเป็นแนวทางที่ชัดเจนให้ครูต้นแบบปฏิบัติงานนิเทศครูเครือข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับความตั้งใจของผู้ร่วมวิจัย ทำให้ผลการประเมินออกมาในระดับ มากที่สุด แสดงให้เห็นว่า รูปแบบกัลยาณมิตรนิเทศได้สร้างการยอมรับและได้รับความร่วมมือจากครูเครือข่ายเป็นอย่างดี ทำให้ผู้ร่วมวิจัยมีความพึงพอใจต่อการนิเทศการสอนตระหนักในการร่วมมือกันในการเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ ซึ่งนำยุทธศาสตร์การนิเทศการสอนมาใช้ในโรงเรียน ทำให้ครูผู้สอนปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยทำให้สามารถสรุปได้ว่า การที่เราจะสามารถพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตให้ได้มาตรฐานห้องสมุดมีชีวิตตามกรอบมาตรฐานห้องสมุดมีชีวิตของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 4 หมวด คือ หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน และมาตรฐานที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ ได้สำเร็จ ต้องใช้กลยุทธ์ 4 อย่าง คือ เทคนิคการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Technique : FGT) การอบรมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน และการนิเทศเชิงให้คำปรึกษา นอกจากนี้การที่จะประสบผลสำเร็จในการพัฒนาได้ต้องประกอบด้วยปัจจัย 4 ประการ ได้แก่ วิธีการศึกษาสภาพปัญหาและเก็บข้อมูลสามารถดำเนินการได้รวดเร็ว

ประหยัดเวลา ได้ข้อมูลในการพัฒนาที่ชัดเจนและลึกซึ้ง วิทยากรที่มาให้การอบรมมีความรู้ความสามารถ ตั้งใจ เอาใจใส่ในการอบรม และมีปฏิสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มผู้ร่วมวิจัยที่เข้ารับการศึกษาอบรม การศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่เป็นต้นแบบและประสบความสำเร็จในการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต และการนิเทศเชิงให้คำปรึกษาการดำเนินงานของผู้ร่วมวิจัยที่เป็นรูปแบบกัลยาณมิตร ดังแผนภาพที่ 9 ต่อไปนี้

แผนภาพ 9 รูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต มาตรฐานด้านผู้บริหาร จำเป็นต้องมีการประชุมร่วมกับผู้บริหารเพื่อให้มีความเข้าใจ และตระหนักในสิ่งเดียวกัน และจำเป็นต้องประชุมร่วมกับคณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุดเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน

1.2 การดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต มาตรฐานด้านครู มาตรฐานด้านผู้เรียน และมาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ กระบวนการนิเทศอย่างต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญและขั้นตอนการรายงานผลการปฏิบัติงานเป็นขั้นตอนที่จะละเลยไม่ได้

1.3 การวิเคราะห์การพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิต จำเป็นต้องใช้ข้อมูลประกอบ อาทิ สถิติการใช้ห้องสมุด ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกต แบบบันทึกการปฏิบัติงาน แบบประเมินความพึงพอใจผู้ใช้บริการ แบบรายงานผลการปฏิบัติงาน

1.4 การนิเทศเชิงให้คำปรึกษาทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตมากขึ้น ผู้นิเทศเชิงให้คำปรึกษา ควรมีความเชี่ยวชาญ ในด้านดำเนินงานห้องสมุดตามกรอบมาตรฐานห้องสมุดมีชีวิต มีผลงานเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่ยอมรับ

1.5 การศึกษาดูงานห้องสมุด ทำให้คณะกรรมการดำเนินงานและเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจ และได้รับประสบการณ์ตรงในการจัดบริการห้องสมุด จึงควรเลือกสถานที่ดูงานที่จัดได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตในโรงเรียนในรูปแบบที่หลากหลาย และมีเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถพัฒนาผ่านเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบด้วยระบบโปรแกรมงานห้องสมุดเพื่อใช้ในการให้บริการในห้องสมุดให้มีประสิทธิภาพ